

В АРХІВІВ

ВУЧК

ГПУ

НКВД

КГБ

№ 2 (35)

Науковий і документальний журнал

КИЇВ – ХАРКІВ
2010 р.

ББК 67.9
3 11

3 архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ № 2 (35) 2010 р.
Науковий і документальний журнал
Видається з серпня 1994 р. Виходить двічі на рік.

Засновник:

Головна редакційна колегія науково-документальної
серії книг «Реабілітовані історією»;
Відділ по розробці архівів ВУНК–ДПУ–НКВС–КДБ.

Співзасновники:

Національна академія наук України;
Інститут історії України НАН України;
Служба безпеки України;
Державний комітет архівів України;
Національна спілка краєзнавців України.

Редакційна колегія:

Олександр Рубльов — головний редактор,
Сергій Кокін — перший заступник головного редактора,
Олег Бажан — заступник головного редактора,
Геннадій Боряк — заступник головного редактора,
Роман Подкур — відповідальний секретар,
Валерій Васильєв, Олександр Лошицький,
Ігор Верба, Наталія Маковська,
Семен Глузман, Руслан Пиріг,
Василь Даниленко, Олександр Реєнт,
Олександр Ішук, Володимир Репринцев,
Станіслав Кульчицький, Петро Тронько,
Володимир Лозицький, Юрій Шаповал.



**ЦЕ ВИДАННЯ ЗДІЙСНЕНО ЗА ФІНАНСОВОЇ
SPONSORED BY THE INTERNATIONAL
ТА ЕКСПЕРТНОЇ ПІДТРИМКИ
RENAISSANCE FOUNDATION
МІЖНАРОДНОГО ФОНДУ "ВІДРОДЖЕННЯ"**

Журнал внесено Вищою атестаційною комісією України
до переліку наукових фахових видань з історичних наук
(«Бюлетень ВАК України», 1999, № 5; 2010, № 4).

Усі права застережені. Журнал зареєстровано
у Міністерстві у справах преси та інформації України в квітні 1993 р.

Свідоцтво про державну реєстрацію КП № 1045.

Відповідальність за достовірність фактів, цитат, назв на авторах.

Редакція залишає за собою право на літературне редагування матеріалів.

3 11

**3 архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ № 2 (35) 2010 р. /
Харків: Права людини, 2011. – 448 с.**

ББК 67.9

ISBN 978-617-587-042-6

© Головна редакційна колегія
науково-документальної серії книг
«Реабілітовані історією», 2010

ЗМІСТ

З ІСТОРІЇ СПЕЦСЛУЖБ

Вронська Т., Пилипчук В., Подкур Р. Архів контррозвідника
В. Г. Орлова (1882–1941 рр.):
історичний та оперативний вимір 7

З ІСТОРІЇ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Айсфельд А., Мартыненко В. Филтрация и оперативный учёт
этнических немцев Украины органами
НКВД–НКГБ–МВД–КГБ во время
Второй мировой войны и в послевоенные годы. 79

ОСОБА У КОНТЕКСТІ ІСТОРІЇ

Музичко О., Петровський Е. «Український комерсант, філантроп,
патріот...»: репресований одеський комерсант Костянтин
Трохимович Литвиненко (1875–1920) 165

Косовець О., Довгич М., Соколов В. Політичні репресії
співробітників гідрометеослужби УСРР–УРСР
у 1930–1940-х рр. 180

Жив'юк А. Між ендеками й більшовиками: Микола Ніцкевич в
українському націоналістичному русі 1920–1940-х рр. 212

Ковальчук В., Огороднік В. Листування керівництва
підпілля ОУН(Б) на Волині та Поліссі 236

Суковатая В. Устные истории, гендерная память и
женские стратегии выживания в эпоху сталинизма 331

ІСТОРИОГРАФІЧНІ ТА ДЖЕРЕЛОЗНАВЧІ ДОСЛІДЖЕННЯ

- Щербатюк В.** Висвітлення селянського повстанського руху 1917–1921 рр. у працях радянських воєначальників — учасників революційних подій 379
- Терлецька І.** Державний терор в УСРР–УРСР періоду сталінізму у вітчизняній історіографії початку ХХІ ст. 403
- Ковальчук В.** Агітаційні листи волинського підпілля ОУН(Б) до цивільного населення Центральної та Східної України 418
- Абраменко Л.** Висновки цензора щодо історичних творів як доказ причетності до «українського буржуазного націоналізму» на початку 1950-х рр. 429

ХРОНІКА ПОДІЙ

- Шаповал Ю.** Презентація 8-го тому спільної польсько-української видавничої серії 437
- Іщук О.** Презентація анотованого довідника «Голодомор 1932–1933 рр. в Україні за документами ГДА СБУ» 440
- КНИЖКОВА ПОЛИЦЯ** 445

CONTENT

THE HISTORY OF SECRET SERVICES

- Vronska T., Pylypchuk V., Podkur R.** The archive of counterintelligence officer V. Orlov (1882–1941): historical and operational dimensions. 7

THE HISTORY OF WORLD WAR II

- Eisfeld A., Martynenko V.** Screening and operational records of ethnic Germans of Ukraine by the NKVD–NKGB–MVD–KGB during WW II and postwar period. 79

THE PERSON IN HISTORICAL CONTEXT

- Muzychko O., Petrovs'kyi E.** «Ukrainian businessman, philanthropist, patriot...»: subjected to repression Odessa businessman Kostiantyn Trokhymovych Lytvynenko (1875–1920). 165
- Kosovets A., Dovhych M., Sokolov V.** Political repressions against the staff of hydrometeorological service of the UkSSR in 1930th–1940th 180
- Zhyviuk A.** Between endek's and bolshevik's: Mykola Nitskevych in ukrainian nationalist movement Of 1920s–1940s 212
- Kovalchuk V., Ohorodnyk V.** The correspondence of the OUN(B) leadership underground in Volyn and Polissya 236
- Sukovata V.** Oral histories, gender memory and women's strategy of survival in Stalin's epoch 331

HISTORIOGRAPHICAL AND SOURCES OF RESEARCH

- Shcherbatiuk V.** The interpretation of the insurrectionary peasant movement of 1917–1921 in the works of the Soviet high-rank officers who were the participants of the revolutionary events 379
- Terletska I.** State terror in the UkSSR during epoch of Stalinism in home historiography of XXI century 403
- Kovalchuk V.** Agitation letters of Volynian underground of OUN(B) to civil population of Central and Eastern Ukraine 418
- Abramenko L.** Conclusions censor on historical works as proof of ownership «Ukrainian bourgeois nationalism» in the early 1950”s 429

CHRONICLE EVENTS

- Shapoval Y.** The presentation of 8th volume of common Polish-Ukrainian publishing series 437
- Ishchuk O.** The presentation of annotated reference book «Holodomor 1932–1933 in Ukraine by documents of Branch State Archive of Security Service of Ukraine» 440
- BOOKSHELF** 445

З ІСТОРІЇ СПЕЦСЛУЖБ

*Тамара Вронська,
Володимир Пилипчук,
Роман Подкур**

Архів контррозвідника В. Г. Орлова (1882–1941 рр.): історичний та оперативний вимір

У статті досліджується постать відомого російського контррозвідника В. Орлова у контексті формування та використання документів зібраного ним архіву та картотеки німецьких і радянських розвідників, відомих політичних діячів, авантюристів тощо.

Ключові слова: контррозвідка, архівні документи, більшовизм, агентура.

Згадки про російського контррозвідника *Володимира Григоровича Орлова* (1882–1941 рр.) у сучасників та дослідників історії спецслужб ХХ ст. викликали неоднозначну реакцію. Одні його

* *Вронська Т.В.* — доктор історичних наук, головний науковий співробітник Інституту дослідження проблем державної безпеки Служби безпеки України; *Пилипчук В.Г.* — доктор історичних наук, професор, член-кор. Національної Академії правових наук України, директор науково-дослідного центру правової інформатики Національної академії правових наук України; *Подкур Р.Ю.* — кандидат історичних наук, старший науковий співробітник Інституту історії України НАН України, старший науковий співробітник відділу по розробці архівів ВУНК–ДПУ–НКВС–КДБ.